

О. С. Данілова
кандидат психол.наук, доцент
кафедри «Клінічної психології»
ФПРС ОНУ імені І. І. Мечникова

ДОМІНАНТА ЗДОРОВОГО ЖИТТЯ ЛЮДИНИ - ДУХОВНЕ ВИХОВАННЯ

Проблема Духовного відродження є стрижневою проблемою для незалежної України у третьому тисячоріччі, яке проголошено відомим інтелектуалом Анрі Мальро, як століття Духовності. Православна Церква вважає, що почалася епоха «Душі».

Духовність завжди виступає, як альтернатива хаосу. Ми не зробимо відкриття, якщо визначимо, що Духовність - це ціннісне домобудівництво особистості, яскравої індивідуальності з неповторним внутрішнім світом, а особистість у свою чергу - це насамперед означає здатність бути вірним самому собі й своїм ідеалам. Пів століття назад релігійний філософ Іван Ільїн написав рядки, які й зараз ми не можемо ігнорувати: «Наш час ні в чому так не має потреби, як у духовній очевидності, тому що збилися ми»... але слід, що веде до Духовного відновлення й відродження, знайти необхідно й можливо» Іван Ільїн пропонує своїм сучасникам і нащадкам найбільш природний спосіб, що може використовувати людина взагалі: «Поглибленням у себе» не у своє особисте життя, а в «зверхособисте, предметно-насичене, духовне надбання». Ми не можемо не погодитися з автором, що відродження Духовності, культури залежить від нас із вами, від нашого духовного надбання, а фундаментом, на наш погляд, цього духовного надбання і є наше сприйняття цього миру, заснованого на досвіді позитивному або негативному, але досвіді, що є фундаментом, базою для вибудовування нових відносин. Духовна робота людини з собою і над собою має певну спрямованість і сенс. Стратегічно її можна визначити як спрямованість людини до Бога. Митрополит Андрій

Шептицький наставляє: «Пам'ятайте, що християнське виховання є більшим добром, ніж усе добро світу» (митр. Андрій Шептицький, Лист до вірних, 1899) Людина покликана до «обожнення». Значить, перше, що їй треба зрозуміти: «я - не Бог».

Мета духовного виховання це зміна себе, своїх думок, почуттів, вчинків та саморозвиток. Загальний шлях духовного розвитку людини полягає в тому, що поступово, все більш ідентифікуючись з Богом і уподібнюючись Йому, вона покращує себе. З позиції богослова Павла Флоренського, віра «рятує нас від нас», уберігає внутрішній світ від хаосу, що таїться в ньому, утихомирюючи душу, суспільство і всю природу.

Духовне вдосконалення є не тільки збагаченням змісту, а й духовним просвітленням. Поряд із зовнішнім вдосконаленням, повинен здійснюватися внутрішній процес одухотворення, перетворення, ототожнення світу. Професор В. Москалець з цього приводу зауважує: «Далеко не всім із тих, хто наполегливо прагне цього, вдається досягти блаженства духовної віри. Це якесь осяяння, прозріння. У цьому серйозне питання для українського суспільства та національної школи, основу діяльності якої становитиме формування сповненого духовністю національного характеру та самосвідомості. Сама по собі віра в Бога веде автоматично до здатності любити Бога в його творіннях - людині і природі - і жити в щасті, спокою, які дає така любов».

Християнство покликане не вчити моральності, а вказувати шлях до безсмертя. Для прийняття дару спасіння потрібна праця з очищення свого серця. «Де нема порядку, там хвилювання; впорядковане - заспокоюється», - говорить блаж. Августин Пізнати «таємницю» Христа - значить дати Йому можливість діяти в собі. Гуманістична психологія найближче підійшла до поставлення завдання духовного виховання особистості. Але тут, фактично, йдеться не про осягнення особистістю у своєму розвитку високого духовного ідеалу. Деякі завдання, що ставляться, не є високодуховними, а деякі взагалі суперечать християнському ідеалові. Так, наприклад, світська система виховання А. Адлера

ставить завдання формування у дітей самостійності, оптимізму та безкорисливості, віри у майбутнє, впевненості у собі, особистісної сміливості. Е. Фромм вбачає у пробудженні гуманістичної совісті «істинну» революцію, основний засіб повернення людини до самої себе. На думку Е. Фромма, вдосконалення індивідів повинно йти в таких напрямках: 1) навчити людину не боятись думати; 2) розвивати критичне мислення; 3) поширювати гуманістичні ідеї; 4) духовно розвивати людину. Остання теза розкривається недостатньо. Вважається, що людина самостійно вирішить усі свої завдання та проблеми, бо вона для себе є богом. Для духовного виховання та самовиховання необхідні ряд умов. Однією з таких умов є пізнання людиною себе. Ще однією умовою є самоповага. Для правильного життя людині потрібна довіра й позитивне ставлення до власного Я. Така позиція щодо себе можлива лише тоді, коли особа зазнає такого ж ставлення від оточення. Іншими словами: людина не буде вірити в себе, якщо раніше хтось інший не повірив у неї. Це позитивне ставлення або довіру, психолог К. Роджерс визначає термінами: тепло, симпатія, емпатія, прихильність, акцептація. Позиція самоповаги (любові до самого себе) має велике значення для функціонування особистості в суспільному контексті.

Духовна особистість безупинно працює над собою. «Справжня досконалість полягає в тому, щоб ніколи не зупинятися у зростанні до ліпшого і не ставити досконалості якусь межу», - св. Григорій Ниський. Таким чином Духовне виховання невіддільне від осмисленості життя. Кожна людина має ніби вирок. Вона постійно шукає сенс життя. Ніби знаходить, знову шукає. І так постійно. Їй внутрішньо притаманні духовні пошуки, які неможливо пояснити на основі природного існування. Вони пояснюються чимось неприродним. Людина має мати свій ідеал, схему орієнтації та поклоніння у світі. Це дає їй відповідь на проблему сенсу життя. Особистість не вільна від того чи мати чи не мати їй ідеал. Вона постійно його мусить мати. Але вона вільна у виборі між різними ідеалами: чи поклонятися святості чи злим силам, чи розуму і любові, чи злості і ненависті.

Духовний «розвиток людини - це тривалий процес; це мандрівка по чудових країнах, що багаті не тільки дивними подіями, але й перешкодами, небезпеками. Він пов'язаний з процесами глибокого духовного очищення, повної трансформації, пробудження багатьох невикористаних раніше здібностей, росту свідомості до невидимого раніше рівня, розширення її на нові внутрішні простори.

Духовний розвиток сучасної людини в силу її більшої різнобічності та особливо внаслідок спротиву, що викликаний її критичним розумом, став більш важким і складним внутрішнім процесом, ніж у попередні часи. Але заповідь Божа «Будьте досконалі...» закликає нас удосконалювати не інших людей, а нас самих і приписує нам не якісь там конкретні дії, а певний, максимально досконалий стан душі. Оскільки змістом цього внутрішнього вдосконалення є любов, то заповідь удосконалювання збігається із заповіддю розвитку у собі благодатних сил любові яка і є основа Духовного розвитку та самовиховання особистості.

Список використаної літератури

1. *Августин Аврелій. Исповедь Блаженного Августина, Епископа Гиппонского.- М.: Ренесанс, 1991.- 490 с.*
2. *Євдокимов Павло. Незбагненна Божя любов./ Пер. з франц.- К.:ДУХ і ЛІТЕРА, 2004.- 132 с.*
3. *Москалець В. П. Психологічне обґрунтування української національної школи. - Львів: Світ, 1994.- 120 с.*